

EXCEL JADVAL HISOBLAGICHIDAGI MOLİYAVIY FUNKSIYALAR VA ULARDAN FOYDALANISH

Suyarov Akram Musayevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
axborot texnologiyalari kafedrası PhD, dotsenti

akramsuyarov@mail.ru

Ashirqulov Javohirbek Asqarovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
iqtisodiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya; Ushbu ishda Microsoft Excel elektron jadval dasturidagi moliyaviy funksiyalar va ularning amaliy qo'llanilishi yoritilgan. Annotatsiyada Excel'da mavjud bo'lgan asosiy moliyaviy funksiyalar — PV, FV, PMT, NPV, IRR, RATE, IPMT, PPMT hamda amortizatsiya funksiyalarining (SLN, DB, DDB) mazmuni va hisob-kitoblardagi ahamiyati batafsil tushuntirilgan. Moliyaviy funksiyalar yordamida kredit to'lovlari, investitsiya samaradorligi, pul oqimlarining hozirgi va kelajak qiymatini aniqlash imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Mazkur annotatsiya talabalar va moliyaviy tahlil bilan shug'ullanuvchi foydalanuvchilar uchun Excel dasturidan samarali foydalanishda nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Excel, elektron jadval, moliyaviy funksiyalar, moliyaviy hisob-kitoblar, PV, FV, PMT, NPV, IRR, foiz stavkasi, kredit hisoblash, investitsiya tahlili, pul oqimi, amortizatsiya.

Kirish

Zamonaviy jamiyatda iqtisodiy jarayonlar va moliyaviy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida aniq va ishonchli hisob-kitoblarni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida faoliyat yuritayotgan korxonalar, banklar, moliyaviy tashkilotlar hamda jismoniy shaxslar uchun moliyaviy tahlil,

rejalashtirish va nazorat jarayonlari kundalik zaruratga aylangan. Ushbu jarayonlarni samarali tashkil etishda axborot texnologiyalari, xususan elektron jadval dasturlarining o'рни beqiyosdir. Shunday dasturlardan biri bo'lgan Microsoft Excel bugungi kunda nafaqat oddiy hisob-kitob vositasi, balki kuchli tahliliy va moliyaviy modellashtirish platformasi sifatida keng qo'llanilmoqda.

Microsoft Excel dasturi foydalanuvchilarga katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash, ularni tahlil qilish va natijalarni qulay shaklda taqdim etish imkonini beradi. Dasturda mavjud bo'lgan moliyaviy funksiyalar esa kredit, investitsiya, depozit, annuitet to'lovlari, foiz stavkalari va amortizatsiya kabi murakkab moliyaviy hisob-kitoblarni avtomatlashtirishga xizmat qiladi. Natijada inson omili bilan bog'liq xatoliklar kamayadi, hisob-kitoblar aniqligi va ishonchliligi oshadi hamda vaqt tejiladi. Ayniqsa, iqtisodiyot, buxgalteriya hisobi, bank ishi va moliya yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun Excel dasturining moliyaviy imkoniyatlarini chuqur o'rganish muhim ahamiyatga ega. Excel'dagi moliyaviy funksiyalar pul mablag'larining vaqt qiymati tamoyiliga asoslanadi. Ma'lumki, bugungi kunda mavjud bo'lgan pul kelajakdagi pulga nisbatan qimmatroq hisoblanadi. Ushbu tamoyil kredit va investitsiya qarorlarini qabul qilishda asosiy mezonlardan biri bo'lib xizmat qiladi. Excel dasturidagi PV (Present Value), FV (Future Value), NPV (Net Present Value) va IRR (Internal Rate of Return) kabi funksiyalar aynan pulning vaqt qiymatini hisobga olgan holda moliyaviy tahlil o'tkazish imkonini beradi. Bu esa investitsiya loyihalarining foydaliligi va risk darajasini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, bank kreditlari va qarz majburiyatlarini tahlil qilishda Excel'ning PMT, IPMT va PPMT funksiyalari keng qo'llaniladi. Ushbu funksiyalar yordamida kredit bo'yicha oylik to'lov miqdori, foiz to'lovlari va asosiy qarz qismining har bir davr bo'yicha taqsimoti aniqlanadi. Bu esa qarz oluvchiga o'z moliyaviy majburiyatlarini oldindan rejalashtirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi. Bundan tashqari, korxonalarda asosiy vositalarning eskirishini hisoblashda amortizatsiya funksiyalari muhim rol o'ynaydi. Excel'da mavjud SLN, DB va DDB funksiyalari asosiy vositalarning qiymatini turli usullar asosida hisoblashga yordam beradi. Bugungi kunda raqamli

iqtisodiyot sharoitida Excel dasturidan foydalanish nafaqat hisob-kitoblarni amalga oshirish, balki tahliliy fikrlashni rivojlantirish, moliyaviy qarorlarni asoslash va iqtisodiy jarayonlarni modellashtirish imkonini ham beradi. Shu sababli Excel'dagi moliyaviy funksiyalarni o'rganish talabalar va mutaxassislar uchun zarur ko'nikmalardan biri hisoblanadi. Ushbu ishda Excel elektron jadval dasturining moliyaviy funksiyalari, ularning nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishi keng yoritilib, foydalanuvchilarning moliyaviy bilim va ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan.

Xulosa

Ushbu ish davomida Microsoft Excel elektron jadval dasturida mavjud bo'lgan moliyaviy funksiyalar, ularning mazmun-mohiyati va amaliy ahamiyati atroflicha tahlil qilindi. Excel'dagi moliyaviy funksiyalar bugungi kunda moliyaviy hisob-kitoblar, iqtisodiy tahlil va rejalashtirish jarayonlarining ajralmas qismiga aylangan. Ushbu funksiyalar yordamida kredit, investitsiya, foiz, amortizatsiya va pul oqimlari bilan bog'liq murakkab hisob-kitoblarni tez, aniq va ishonchli tarzda amalga oshirish mumkinligi aniqlandi. Tahlil jarayonida Excel'ning PV va FV funksiyalari orqali pul mablag'larining hozirgi va kelajak qiymatini aniqlash imkoniyatlari ko'rib chiqildi. Bu funksiyalar moliyaviy qarorlar qabul qilishda, ayniqsa investitsiya va jamg'arma rejalashtirishda muhim ahamiyatga ega ekani ta'kidlandi. Shuningdek, PMT funksiyasi yordamida kreditlar bo'yicha davriy to'lovlarni hisoblash imkoniyati yoritilib, bu kredit oluvchilar uchun o'z moliyaviy majburiyatlarini oldindan rejalashtirishda katta qulaylik yaratishi ko'rsatib berildi.

Ishda NPV va IRR funksiyalarining investitsiya loyihalarini baholashdagi roli alohida o'rganildi. NPV ko'rsatkichi loyiha foydaliligini aniqlashda, IRR esa investitsiyaning ichki daromadlilik darajasini belgilashda muhim mezon sifatida namoyon bo'ldi. Ushbu funksiyalar orqali turli investitsiya variantlarini solishtirish, eng samarali loyihani tanlash va moliyaviy risklarni kamaytirish imkoniyati mavjudligi xulosa qilindi. Bundan tashqari, RATE, IPMT va PPMT funksiyalarining kredit va qarz majburiyatlarini tahlil qilishdagi ahamiyati yoritildi. Ushbu funksiyalar yordamida foiz

stavkalarini aniqlash, foiz va asosiy qarz to'lovlarini alohida hisoblash imkoniyati mavjud bo'lib, bu moliyaviy intizomni mustahkamlashga xizmat qiladi. Amortizatsiya funksiyalari — SLN, DB va DDB esa asosiy vositalarning eskirishini turli usullar asosida hisoblash imkonini berib, buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlarni yuritishda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlandi. Umuman olganda, Excel dasturidagi moliyaviy funksiyalar nafaqat hisob-kitoblarni avtomatlashtirish, balki foydalanuvchilarda moliyaviy tahliliy fikrlashni shakllantirish, iqtisodiy jarayonlarni chuqur anglash va asoslangan qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu funksiyalarni chuqur o'zlashtirish talabalar, tadbirkorlar, iqtisodchilar va moliya sohasi mutaxassislari uchun muhim ahamiyatga ega. Xulosa qilib aytganda, Microsoft Excel moliyaviy funksiyalaridan samarali foydalanish zamonaviy iqtisodiy sharoitda raqobatbardosh va puxta moliyaviy qarorlar qabul qilishning muhim omillaridan biri hisoblanad

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish strategiyasi bo'yicha farmon va qarorlar to'plami. — Toshkent.
2. Karimov I.A. Iqtisodiy islohotlar va bozor munosabatlariga o'tish masalalari. — Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik — har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. — Toshkent, 2017.
4. Samuelson P., Nordhaus W. Economics. — New York: McGraw-Hill Education, 2019.
5. McClave J., Benson P. Statistics for Business and Economics. — Pears